

KAŽE ON, KAŽE ONA

ERIN KELI

Prevela
Tatjana Milosavljević

■ Laguna ■

Naslov originala

Erin Kelly
HE SAID/SHE SAID

Copyright © ES Moylan Ltd 2017
Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Mojoj sestri Šoni

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Totalno pomračenje Sunca ima pet faza.

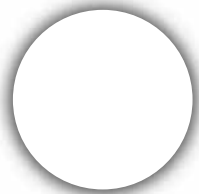
Prvi kontakt: Mesečeva senka postaje vidljiva preko Sunčevog diska. Sunce izgleda kao da mu je neko odgrizao jedno parče.

Drugi kontakt: Meseć pokriva gotovo celo Sunce. Poslednji ostaci Sunčeve svetlosti probijaju se u prostore između Mesečevih kratera, pa efekat preklapanja ta dva nebeska tela podseća na dijamantski prsten.

Totalitet: Meseć u celosti zaklanja Sunce. To je najdramatičnija i najsablasnija faza potpunog pomračenja Sunca. Nebo se zamračuje, temperatura opada, a ptice i životinje neretko začuće.

Treći kontakt: Mesečeva senka počinje da se udaljava i Sunce se ponovo pojavljuje.

Četvrti kontakt: Meseć se više ne preklapa sa Suncem. Pomračenje je završeno.

Stojimo jedna pored druge ispred ogledala punog crnih tačkica. Naši odrazi izbegavaju da im se pogledi sretnu. Sva je u crnom, kao i ja, a odeća joj je, baš kao i moja, odabrana brižljivo i s poštovanjem. Ovo nije suđenje nijednoj od nas, ali obe znamo da je, u ovakvim slučajevima, uvek žena ta kojoj sude.

Kabine iza nas su prazne, vrata odškrinuta. U sudu se ovo računa kao privatnost. Podijum za svedoke nije jedino mesto gde moraš da paziš na svaku reč.

Nakašljem se, a zvuk se odbije od pločica na zidovima koji kopiraju savršenu akustiku predvorja u malom. Ovde sve odjekuje. Hodnici odzvanjaju od birokratske lupe vrata koja se otvaraju i zatvaraju, dosijeji preteški da se nose prevoze se naokolo na škriputavim kolicima. Visoke tavanice hvataju tvoje reči i bacaju ti ih natrag preoblikovane.

Zgrada suda, sa svojim brisanim prostorima i prevelikim prostorijama, poigrava se razmerom. To je namerno, osmišljeno da te podseti koliko si beznačajan u odnosu na silu mašinerije krivičnog pravosuđa, da priguši opasnu, bleštavu moć reči izgovorene pod zakletvom.

Vreme i novac su takođe izvitopereni. Pravda guta zlato; osiguravanje nečije slobode staje desetine hiljada funti. Na

galeriji za javnost, Sali Bolkom nosi nakit za koji može da se kupi manji stan u Londonu. Čak i koža sudijske fotelje zaudara na novac. Gotovo se odavde može nanjušiti.

Ali toaleti, kao i svugde, prave uravnilovku. Ovde u ženskom klozetu polužica kotlića je još polomljena, u dozeru i dalje nema sapuna, a zasuni na vratima još ne rade kako treba. Neispravni kotlići bučno cure onemogućavajući diskretan razgovor. Da hoću da kažem nešto, morala bih da vičem.

Odmerim je u ogledalu od glave do pete. Haljina ravnog kroja skriva joj obline. Na meni se ističe kosa, dugačka svetla kosa, prvo što je Kit zavoleo na meni, kosa za koju je rekao da se vidi u mraku, sada pokupljena u strogi šinjon na potiljku. Obe izgledamo... smerno, pretpostavljam da je to prava reč, iako me još nikad niko nije tako opisao. Neprepoznatljive smo kao devojke s festivala: devojke koje su zlatom bojile telo i lice da mahnito igraju i pevaju pod mesecom. Tih devojaka više nema, svaka je na svoj način mrtva.

Napolju se zalupe neka teška vrata i obe poskočimo. Shvatim da je nervozna koliko i ja. Konačno nam se odrazi pogledaju u oči, obe nemo postavljamo jedna drugoj pitanja suviše važna – suviše opasna – da bi se izgovorila.

Kako je došlo dovde?

Kako smo se našle u ovome?

Kako će se završiti?

Prvi kontakt

LORA

18. mart 2015.

London je svetlošću najzagađeniji grad u Britaniji, ali u četiri ujutru zvezde se, čak i ovde u severnim predgrađima, još vide. U našoj tavanskoj radnoj sobi svetla su pogašena i ne treba mi Kitov teleskop da vidim Veneru; mlad mesec nosi bledoplavu planetu kao mindušu.

Grad mi je iza leđa; odavde pogled puca na periferijske krovove, nad kojima dominira Aleksandrina palata. Danju je to viktorijanska grdosija od kovanog gvožđa, opeke i stakla, ali u sitne sate to je gvozdeni šiljak naspram neba, s antenskim stubom na čijem vrhu tinja crvena tačka. Noćni autobus iste boje saobraća pustim drumom s kog se ulazi na parkiralište. Ovaj deo Londona karakteriše istinitija dvadesetčetvoročasovna kultura nego Vest end. Čim se zatvori i poslednja turska pečenjara, poljska pekara dobija prvu isporuku. Nije bio moj izbor da živimo ovde, ali sad obožavam ovaj kraj. Gužva donosi anonimnost.

Dva aviona trepću dok im se putanje ukrštaju. Sprat ispod mene, Kit čvrsto spava. On putuje, a opet, ja sam ta kojoj nervoza

pred put ne da snu na oči. Davno je bilo kad sam poslednji put prespavala noć, ali to što sam sad budna nema nikakve veze s bebom u mom stomaku, koja mi stepuje po bešici i šutira me sve dok se ne probudim. Kit je jednom opisao stvarni život kao dosadno razdoblje između pomračenja, ali za mene je to bezbedno vreme. Bet je dvaput prešla pola sveta da nas pronađe. Vidljivi smo samo kad putujemo. Pre dve godine angažovala sam privatnog detektiva i dala mu zadatak da nas pronađe samo na osnovu papirnih tragova iz našeg prethodnog života. Nije mu uspelo. A kad njemu nije, neće nikome. Svakako ne Bet, pa čak ni nekome sa Džejmijevim resursima. Prošlo je četrnaest godina otkako je jedno njegovo pismo uspelo da me nađe.

Ovo totalno pomračenje biće prvo koje će Kit od tinejdžerskih dana videti a da nismo skupa. Čak i pomračenja koja je morao da propusti, propustio je sa mnom, zbog mene. Nije pametno putovati u mom stanju, a toliko sam zahvalna što sam u ovom stanju da mi nije krivo što propuštam doživljaj, premda se strašno bojim za Kita. Bet me poznaje. Poznaje nas. Zna da povrediti njega znači uništiti mene.

Posmatram mesec koji zalazi u svom sporom luku. Praćenje njegovog kretanja predstavlja promišljeno usredsređivanje, terapiju proživljavanja trenutka koja bi trebalo da zaustavlja moje napade panike pre no što uzmu maha. Izdajnički simptom je već tu: sve slične malje na mojoj koži naježile su se i imam osećaj kao da mi neko prevlači preko podlaktica maramu od paučine. To se zove somatizacija, fizička manifestacija psihološkog oštećenja. Usredsređenost bi trebalo da mi pomaže da razdvojim telo od psihe. Igram se „poveži tačkice“ sa sazveždima. Tu je Orion, jedno od onih nekoliko sazvežđa koje svi umeju da identifikuju, a malo dalje ka severu su Vlašići, po kojima se zove obližnje naselje.*

* Sazvežđe Vlašići ili Plejade nazvano je po sedam kćeri Titana Atlasa i nimfe Plejone; otud njihov narodski naziv na engleskom govornom području – Sedam sestara (engl.: *Seven Sisters*). (Prim. prev.)

Ljuljam se napred-nazad, s peta na prste i obratno, koncentrišući se na vlakna tepiha pod bosim nožnim prstima. Ne smem dozvoliti da me Kit vidi ovako uznemirenu. Pre svega, upropastilo bi mu put, a posle bi mi predložio novu turu psihoterapije, a toga sam već istrpela koliko sam mogla. Kad skrivaš tajnu kao što je moja, možeš da doguraš samo do izvesne granice. Psihoterapeuti uvek kažu da je terapija poverljiva, kao da je *Ikeina* sofa sveta ispovedaonica. Ali moja ispovest kazuje o kršenju zakona, a to nikome ne mogu poveriti. To što sam uradila, u ovoj zemlji ne zastareva, isto kao ni u mom srcu.

Kad mi se disanje ujednačilo, okrenem se od prozora. Ima taman dovoljno svetla da vidim Kitovu mapu. Nije originalna, dabome, ta je uništena, ali je zato njena mukotrпно napravljena reprodukcija. To je ogromna reljefna mapa sveta, ispresecana krivuljama crvenih i zlatnih niti, izmerenih do u milimetar i zalepljenih s karakterističnom preciznošću. Zlatni lukovi obeležavaju pomračenja koja je već video; crveni one koje možemo da očekujemo za našeg života. Deo rituala je povratak s puta, kad se crvene niti zamenjuju zlatnim. (Kit je, svojstveno sebi, izračunao svoj životni vek na osnovu porodične istorije, načina života i trendova dugovečnosti, uračunavši mogućnost da mu bolest ograniči putovanja kad zakorači u devedesete. Po tome, trebalo bi da svoje poslednje pomračenje posmatramo dve hiljade šezdeset šeste godine.)

Pre mnogo godina, Bet je prelazila prstima po prvoj mapi i tada sam joj ispričala za naše planove.

Pitam se gde se na planeti ona sad nalazi. Ponekad se pitam i je li uopšte još živa. Nikad nisam poževela da umre – i pored svega što smo zbog nje prošli, ona je takođe žrtva – ali često sam poževela da može biti... izbrisana, pretpostavljam da je to prava reč. Ne postoji način da saznam. Pokušajte da ukucate u pretraživač „Elizabet Tejlor“ i videćete koliko ćete daleko dospeti a da vam glumica ili spisateljka ne obesmisle pretragu. Upotreba deminutiva „Bet“ ne doprinosi naročito da se potraga suzi. Reklo bi se da je iščezla isto tako uspešno kao mi.

Džejmija godinama nisam tražila. Previše mi je nelagodno, posle moje uloge u svemu tome. Njegov neumoran rad na odnosima s javnošću isplatio se, i kad ovih dana ukucate njegovo ime, zločin se pojavljuje isključivo u kontekstu koji je nametnuo. Prvih nekoliko pogodaka tiču se njegove kampanje, podrške koju pruža nepravedno optuženim muškarcima, ali i onima koji su sasvim opravdano optuženi, pozivajući na anonimnost sve do donošenja presude. Nikad ne odmaknem dalje od prvih nekoliko rečenica pre no što mi pripadne muka. Ipak, moram da budem u toku, pa sam tu teškoću zaobišla tako što sam podesila Gugl da me obaveštava o linkovima koji povezuju njegovo ime s onom jednom bitnom rečju. Kombinovanje njegovog i Betinog imena u potrazi nema svrhe; njoj je doživotna anonimnost zagarantovana. Takav je zakon, bez obzira na ishod ove vrste suđenja. Pretpostavljam da je imala sreće – svi smo je imali, na neki način – da se taj slučaj odigravao u vremenu pre društvenih medija i osvetnika za tastaturom koji obožavaju krvavi sport identifikacije.

Svetlo na stepeništu javi mi da je Kit budan. Duboko udahnem i još dublje izdahnem, i smirim se. Ovaj napad sam pobedila. Zasučem rukave džempera koji sam obukla. Kitov je i ne zanosim se da mi dobro stoji, ali odgovara mi i čini mi se da sam već godinama u fazi kad mi je važno samo da mi je odeća udobna. Još i pre no što sam zatrudnela, steroidi su mi dali kukove i grudi prvi put u životu, i još nisam prokljuvila kako da se oblačim tako zaobljena.

Otabanam niz stepenice provlačeći se pored krevetaca upakovanih u pljosnate kutije. Kad se Kit vrati kući, moraćemo da pretvorimo sobu koja je pripadala Džuno i Pajper u dečju sobu. Sujeverje, ustezanje da radim bilo šta sve dok se živ i zdrav ne vrati s puta, razlog je što još ništa nisam započela.

Zateknem ga kako sedi u krevetu i već proverava vremensku prognozu na telefonu, dok mu svetlobakarna kosa štrči u svim pravcima. Reči *ne idi* pokušavaju da mi silom pređu preko usana. Spoznaja da bi ostao ako ga zamolim dovoljan je razlog da ga pustim da ide.

2

KIT

18. mart 2015.

Nekoliko sekundi ležim budan slušajući Lorine korake u potkrovlju i uživajući u osećaju sličnom božićnom jutru. Uzbudjenje se nimalo ne smanjuje kad apstraktne brojke u kalendaru poprime oblik dana. Već godinama znam da će Mesec 20. marta dve hiljade petnaeste zakloniti Sunce obrazujući na nebu crni disk. Totalna pomračenja Sunca tačke su na vremenskoj liniji mog života još otkako sam prvi put stajao pod Mesečevom senkom. U Čileu hiljadu devetsto devedeset prve bilo je najupečatljivije pomračenje prošlog veka; sedam minuta i dvadeset jedan sekund čistog totaliteta. Imao sam dvanaest godina i znao sam da ću ostatak života posvetiti nastojanju da ponovo osetim to oduševljenje. Ništa ne može da se poredi s prisustvovanjem totalnom pomračenju Sunca pod nebom bez oblačka. Dok nisam upoznao Loru, bilo je to najbliže što sam prišao razumevanju religije.

Čaršavi na njenoj strani kreveta su hladni. Kad uđe, stomak joj ulazi u sobu pre nje, a obrazi su joj usukani od umora.

Kosa joj je pokupljena, vidi se izrastak, milimetar smeđeg koji deluje crn naspram dugačkih platinastih vlasi. Nosi neki moj stari džemper, s rukavima zasukanim do lakata. Nikad nije lepše izgledala. Brinuo sam, kad smo počeli da pokušavamo da zatrudnimo, hoće li mi nedostajati ona mršava trapavica koju sam oduvek voleo, ali osećam neki novi ponos gledajući kako se Lorino telo menja, zato što je sad u njoj i deo mene.

„Vrati se u krevet“, kažem. „Nije dobro da skačeš naokolo.“

„Ma rasanila sam se. Leći ću kad ti odeš.“

Pod tušem još jednom pređem današnji itinerer, pojediničnosti svog veličanstvenog plana. Na stanici metroa *Ternpajk lejn* uhvatiću voz u pet i dvadeset šest, i onda na Kings krosu onaj u šest i trideset do Njukasla, gde ću se u devet i četrdeset dva naći s Ričardom. Odatle ćemo se iznajmljenim minibusom prevesti do pristaništa u Njukaslu i, u prijatno okruglih jedanaest sati, ukrcaćemo se na *Princezu Selestu*, kruzer sa šest stotina ležajeva, koji će nas odvesti preko Severnog mora, pored Škotske i na pola puta prema Islandu, gde se nalaze Farska ostrva. Najveći deo pomračenja u petak odigraće se dok se budemo nalazili na brodu, ali čak ni najmirnije more nikad nije dovoljno mirno i uvek su najbolje fotografije napravljene na kopnu. Morao sam da biram između Farskih ostrva i Svalbarda, severno od Polarnika. (Lora je htela da idem na Farska ostrva. Najviše ljudi doći će u Torshavn na Strejmoju, najvećem ostrvu, a ona veruje u sigurnost u brojnosti.) Za dva dana, u osam sati i dvadeset devet minuta izjutra, Mesec će početi da se navlači preko površine Sunca, sve dok polako ne izazove dva i po minuta dugo totalno pomračenje.

Osušim peškirom bradu koju je Lora insistirala da pustim za ovo putovanje, i onda pažljivo navučem odeću koju sam sinoć pripremio. Moja radna odeća – nije uniforma, ali mogla bi to mirne duše biti – visi uredno okačena u ormaru izazivajući mi grižu savesti. Koliko god sam oduševljen izgledima na pet dana koje ću provesti daleko od optičke laboratorije, ne

mogu a da se ne osećam krivim zbog toga što trošim dane od godišnjeg odmora za ovaj put, kad sam mogao da ih priključim svom roditeljskom odsustvu. Potom se setim hemikalija koje udišem već toliko dugo da su mi obložile pluća, i vrata ukočenog od grbljenja nad sočivima čitave godine kako se konačno izvija naviše da pogledam u nebo, i pomislim: zaježi. Imam ostatak života da budem dobar otac. Šta je pet dana u opštem poretku stvari?

Obučem toplu potkošulju dugačkih rukava i preko nje svoju srećnu majicu kratkih rukava, suvenir s mog prvog pomračenja. Ima natpis Čile '91. – zemlje uvek svojataju pomračenje, čak i onda kad senka zastre tri kontinenta – i u bojama je čileanske zastave. Grubi crni krug u sredini predstavlja pokriveno Sunce, okruženo plamenovima korone. Kad mi ju je čale kupio od jednog uličnog prodavca, izgledala je na meni takoreći kao haljina. Mak svoju nije hteo da nosi, ali ja svoju nisam skidao čak ni kad joj je trebalo pranje. Sada mi pristaje, ali već za koju godinu neće, ne budem li sledio Makov primer i krenuo u tere-tanu. Na kragni je izgořetina tamo gde me je Mak pogodio kad me je gađao džointom za vreme neke svađe na Arubi, devedeset i osme godine. Povrh tih slojeva ide veličanstveni završetak, umetničko delo od debele crne i bele vune. Ričard i ja kupili smo još pre nekoliko meseci, preko interneta, istovetne farske džempere. Ostavićemo poduboke karbonske otiske odnoseći ih u postojbinu, zemlju u kojoj pasu ovce i gde se vuna prede i plete.

Ponovo proverim telefon, za slučaj da su se vremenski uslovi promenili za proteklih deset minuta, ali prognoza je i dalje sumorna. Čitav arhipelag pokriven je gustim oblacima. „Lov na pomračenja“ zvuči kao pogrešan naziv, ali s godinama sam naučio da ga branim. Kako možeš da loviš neki fenomen kad se ti krećeš, a taj fenomen miruje? Kao prvo, u pomračenju nema ničega nalik mirovanju; tama nailazi brzinom većom od hiljadu šeststo kilometara na sat. Dobro, tačno je da se

koordinate ne menjaju. Senka pada tamo gde pada, u obrascu utvrđenom još dok smo bili praiskonska supa. Ali oblaci nisu ni izbliza tako predvidljivi. Neočekivani kumulus ume da razočara hiljade ljudi koje su dotad samouvereno stajale na suncu. Uzbudjenje samo raste dok pokušavate da nadmudrite vreme. Moja najdraža uspomena jeste iz Brazila devedeset četvrte, Mak i ja na zadnjem sedištu čaletove bube, jurimo drumom punim rupa sve dok ne nađemo parče vedrog neba. (Kad se osvrnem na to vreme, čale je vozio pijan; nastojim da o tome ne razmišljam.)

Ovih dana, normalno, postoje aplikacije. Prekidi u oblačnim masama mogu se locirati s mnogo većom preciznošću i nije neobično da čitavi autobusi puni ljudi ne znaju odakle će posmatrati pomračenje sve do pet minuta pre prvog kontakta. Okrenem telefon licem naniže. Poludeću budem li previše razmišljao o vremenu. Srećom, oduvek sam umeo da oteram sebi iz glave misli koje bi mogle da me poremete ili uznemire. U trenucima kad sebi dozvolim da razmišljam o prošlosti, što se ne dešava često – ona se progura u prvi plan moje svesti samo onda kad je pomračenje na horizontu i prorade Lorini okidači – u tim retkim trenucima, čini se da se život posle Lizarda odvijao kao pod neispravnim neonskim natpisom. Jedva primetno ali konstantno pulsiranje s kojim naučiš da živiš, i pored toga što znaš da će jednog dana pokrenuti nekakav napad ili aneurizmu.

Stepeništem dolebdmi miris tek skuvane kafe. Lora je u kuhinji, pet stepenica niže, u stražnjem delu kuće. Naše malo, neugledno zadnje dvorište je u mraku. Ona mi je sipala kafu i pakuje mi sendvič u foliju. Poljubim je iza desnog uva i udahnem njen miris pomešan s mirisima kuhinje. „Konačno, poslušna domaćica kakvu sam oduvek želeo. Trebalo bi da te češće ostavljam.“ Osetim kako joj se koža na vratu zateže kad se osmehnula.

„Hormoni“, ona će. „Ne navikavaj se.“

„Obećaj mi da ćeš se, kad odem, vratiti u krevet“, kažem.

„Obećavam“, odvrati, ali znam ja Loru. Nadao sam se da će je trudnoća usporiti, ali steroidi su je, ako išta, samo dodatno ubrzali, tako da će neumorno gurati kroz dan sve dok se negde oko devet uveče ne sruši od umora. Ona sunderom prebriše pult i ubaci prazne kapsule kafe u kantu za smeće. Okrenuta leđima, uradi nešto jedva primetno, beznačajno svakom osim meni, od čega mi se utroba zgrči. Otre svoje gole podlaktice, kao da uklanja s njih zamišljenu paučinu. Prošli su meseci, ako ne i godine, otkako sam je poslednji put video da to radi, i uvek znači da razmišlja o Bet. Po milioniti put poželim da poseduje moju disciplinovanost kada je reč o prošlosti ili, bolje rečeno, o tome kako bi ta prošlost mogla da utiče na našu budućnost. Zašto tračiti energiju na očekivanje nečega što se ne mora nikada dogoditi? Sa svakim pomračenjem postane takva, i pored toga što je prošlo devet godina otkako smo poslednji put znali Betino kretanje. Ona se okrene sa preširokim osmehom, doslovno nabacivši hrabar izraz meni za ljubav. Ne zna da sam je video da otire ruke. Možda čak nije ni svesna da je to uradila.

„Šta imaš u planu za danas?“, upitam je ne bih li procenio kako je raspoložena, ali i sve ostalo.

„Moram da nazovem jednog klijenta čim počne radno vreme“, odvrati. „A danas posle podne ću uhvatiti da priprelim papire za poresko. Je l' imaš ti nekih planova?“

Njena šala me malo ohrabri. Njen smisao za humor je, naime, prvo što izgubi pre no što pukne.

Ranac mi je već tri dana spakovan. Najmanje polovina težine odlazi na delove opreme za snimanje, objektivne, punjače i moj tronožac, baterije i cirade, plus rezervni komplet. Foto-aparat je u sopstvenoj torbici, suviše je dragocen da ga ostavim nečuvanog na polici za prtljag. Telefon stavim u džep svoje narandžaste vetrovke.

„Vrlo šik“, Lora će suvo. „Jesi li spakovao sve što ti treba?“ Spremim sendvič u drugi džep, proverim da li mi je kartica za

gradski prevoz nadohvat ruke i onda nabacim ranac na leđa. Malo nedostaje da se preturim unatrag, toliko je težak.

Lorinog osmeha bez ikakvog upozorenja nestane i ona otare podlaktice, dvaput uzastopce. Ovog puta se pogledamo i poricanje je besmisleno kao i objašnjenje. Mogu samo da je tešim.

„Proverio sam evidenciju putnika“, kažem. „Bet Tejlor se ne nalazi na spisku. Nema nikoga s prezimenom Tejlor. Nijedne Elizabet bilo kog prezimena. Nijednog ženskog imena koje počinje sa B ili E.“

„Znaš da to nema nikakve veze.“

Znam. Lora veruje da je Bet promenila ime. Ja ne mislim tako; to je odraz Lorine paranoje. S imenom poput njenog možeš se kriti ljudima pred nosom. To je, uostalom, nadahnulo i naše sopstveno rebrendiranje. Čemu skrivati iglu u plastu sena, kad možeš da sakriješ vlat suve trave? „A sve i da je tako“, ne odustaje Lora, „to samo znači da nije na tvom brodu. Šta ako je na kopnu?“

Namerno govorim sporo. „Ako je tamo, tražiće festival. Neko mesto s razglasom i gomilom bongo bubnjeva, tamo će očekivati da nas nađe. Dok ću ja putovati brodom punim penzionisanih Amerikanaca. Sve i ako ne bude tako uradila, Torshavn je velika varoš od jedanaest hiljada ljudi i biće krcat turistima.“ Zagladim bradu. „Lukavo sam se prerušio. Biću na oprezu. Hodaću naokolo s periskopom, zavirujući u sve čoškove pre no što igde krenem.“ Kao bajagi gvirim kroz prste; ona se ne nasmeje. „Mak ti je odmah tu iza ugla, Ling je dve ulice odavde, moja mama na sat vremena puta, a svog tatu možeš da pozoveš telefonom kad god ti zatreba.“

„Kite, to je jače od mene.“ Krvnički se ugrize za usnu i jasno mi je da je besna na sebe zbog toga što plače. Privučem je uza se i drugom rukom joj rastresem neuredno pokupljenu kosu i počnem da je češljam prstima, onako kako voli da joj radim. Niz moju nepromočivu jaknu sklizne suza. Duboko uzdahnuvši, kažem jedino što joj je potrebno da čuje.

„Ako hoćeš da ostanem kod kuće, ostaću.“

Izvuče mi se iz zagrljaja i na jedan strašan trenutak pomislim kako je to zato da mogu da skinem ranac s leđa. No umesto toga uzme torbicu s foto-aparatom i okači mi je oko vrata, svečano, kao da mi dodeljuje olimpijsku medalju. Time mi daje svoj blagoslov i jasno mi je koliko je to stajalo.

„Čuvaj se“, kaže.

„I ti se čuvaj. Čuvajte se“, ispravim se i ne razmišljajući o posledicama kleknem da je poljubim u stomak. Butine hoće da mi prsnu kad krenem da ustajem.

„Moglo je biti i gore“, kažem. „Mogao sam putovati na Svalbard. A koliko prošle nedelje je polarni medved rastrgao nekoga na Svalbardu.“

„He“, kaže ona, ali to nije od srca. Za nju, Bet Tejlor je strašnija od ijednog medveda ljudoždera. Znam o čemu razmišlja; prvi put kad je iz osвете kidisala na nas, Bet nam je sama rekla da ju je sprečilo samo to što su je uhvatili. Čak je priznala da bi bilo mnogo gore da je napala osobu, a ne imovinu.

Napolju još nije svanulo i ulica mestimično tinja narandžastim sjajem. Od naših vrata do nivoa tla silazi se niz dva kamena stepenika. Našavši se na trotoaru, okrenem se i pogledam u Loru, koja je spustila rukave do zapešća i dlanovima pokrila stomak. Meni pak naiđe ono što bi Mak nazvao trenutkom spoznaje. Ostavljam svoju trudnu, lekovima nakljudanu i nespokojnu suprugu da bih se uputio preko mora, u drugu zemlju, sa svim izgledima da će me tamo sačekati žena koja nas je zamalo uništila.

„Ne idem nikud“, kažem ne blefirajući. Lora me namršteno pogleda.

„Bogami ideš“, odvrati. „Ovaj put je koštao više od hiljadarke. Odlazi.“ Potera me niz ulicu. „Provedi se kao nikad u životu. Škljocaj foto-aparatom. Vрати se s lepim pričama za našu dečicu.“

Još jednom pogledam u svoja stopala; trotoari su ovde dovoljno podmukli i bez tvoje razvezane pertle. „Izgledi da

me pronade neznatni su“, kaŕem, ali Lora je već zatvorila vrata i shvatim da ionako prićam sam sa sobom.

Od naše kuće u Ulici Vilbraham do stanice *Ternpajk lejn* ima pet minuta, i manje ako se ide prećicom kroz Haringejski prolaz, koristan mada prilićno dikensovski pasaŕ koji preseca našu ulićnu mreŕu preko polovine. Prećem preko Daketovog parka obilazeći oko ljuļaški i tobogana na kojima se igraju deca naŕih prijatelja. Pod nogama mi puca srća.

S mene se već sliva znoj i hladi mi bradu. Pored sve soli na usnama, usta su mi gorka od laŕi. Nikako nisam mogao proveriti spiskove putnika. To su zaŕtićeni podaci. Ne mogu da poverujem da me Lora nije provalila. Kad je drma napad anksioznosti, njena moć zapaŕanja postaje supermoć. Paranoja je upozorava i na najsitnije promene u mom govoru tela i primećuje ćak i najmanje razvodnjavanje istine.

Ne govorim joj samo ono za ŕta znam da će je uznemiriti.

Kad stignem na stanicu *Ternpajk lejn*, joŕ je zatvorena, a njenu art deko raskoŕ naruŕava mnoŕtvo bednih prodavnićica i bilborda s kojih se ljuŕte plakati. Taćno u pet i dvadeset, radnik Londonskog prevoza u kraljevskoplavoj jakni. Jedini putnik sem mene je crnkinja umornog izgleda u radnom mantilu, po svoj prilici spremaćica u nekoj firmi u centru grada.

Stojim na pokretnim stepenicama zanesen u misli. Malo je verovatno da se Bet naće na mom brodu, ali nije nemoguće da će biti negde na Farskim ostrvima. Drago mi je ŕto putujem sam i ŕto ne moram da razmiŕljam o Lorinoj bezbednosti. Već dugo ŕtitim svoju ŕenu od posledica onoga ŕto se dogodilo na Lizard Pointu. Uradiću sve da tako i ostane.

3

LORA

10. avgust 1999.

Autobus *Neŕenel ekspresa* stajao je na magistralnom putu A-303 nedaleko od Stounhendŕa. Ćinilo se da se pola sveta uputilo u jugozapadnu Englesku da prati pomraćenje. Nebo je bilo iste sive boje kao uspravljeno kamenje, drevni ćasovnik na bledezelenom bregu. Kad sam već morala da se zaglavim u saobraćaju, makar je mesto izgledalo primereno; ljuďi ne znaju da se Stounhendŕ nekad koristio za predvićanje pomraćenja Sunca i obeleŕavanje letnjeg solsticija. Ali posle jednosatnog buljenja u taj sveti lokalitet, ćak je i meni bilo teŕko da ostanem zadivljena.

Posle svakog izveŕtaja o vremenu na radiju koji je sluŕao vozać autobusa, muŕkarac mrŕav kao glista i s retkom drućidskom bradicom, koji je sedeo u prednjem delu, ustao bi, pljesnuo rukama i izdeklamovao nam najnoviju prognozu. Po svemu sudeći, nebo je trebalo da bude oblaćno. Ostali putnici, koji su takoće iŕli na festival u Kornvolu, uglavnom su svećjedno klicali i aplaudirali u mlaćoj, viŕe „kul“ verziji ćuvenog britanskog stoicizma blagodareći kojem su naŕi dedovi i bake